

Tämä on alkuperäisen artikkelin rinnakkaistallennettu versio.
Rinnakkaistallenteen sivuasettelut ja typografiset yksityiskohdat
saattavat poiketa alkuperäisestä julkaisusta.

Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:

Viinamäki, L. 2021. Yhteisöllisyys 2020-luvulla. Lumen – Lapin ammattikorkeakoulun verkkolehti (1).

URL: <https://www.lapinamk.fi/loader.aspx?id=dcf9f4e0-9a52-4a7d-88a9-c352ab793116>

Yhteisöllisyys 2020-luvulla

Leena Viinamäki, YTT, yliopettaja, Lapin ammattikorkeakoulu

Yhteisö käsitteenä on ajaton ja paikaton – se voi olla parhaimmillaan yksilöä kannustava ja pahimmillaan nujertava. Kielitoimiston sanakirjan mukaan **yhteisö** on elämänmuodon, taloudellisten t. aatteellisten päämäärien tms. perusteella kokonaisuuden muodostava ihmisryhmä t. yhteenliittymä (esim. *perhe, suku, kansa, ammattikunta, urheiluseura ym. yhteisöt; taloudellinen, aatteellinen yhteisö; kansainvälinen yhteisö*), **yhteisöllinen** on yhteisölle ominainen, yhteisöä koskeva (*yhteisöllinen ilmiö*) sekä **yhteisöllisyys** on yhteisöllisyyden tunne eli tunne yhteisöön kuulumisesta (*yksilöllisyys ja yhteisöllisyys; yhteisöllisyyden ilmeneminen vuotuisissa juhlissa*). Synonyymisanakirjan mukaan yhteisölle synonyymejä ovat asuinalue, demokratia, kansanvalta, tasavalta, yhteiskunta.

Kursorinen **7. välietapin aikamatka** yhteisökäsitteeseen ja yhteisöllisyyteen kertoo yhteisön merkityksellisyydestä yksittäisten kansalaisten keskuudessa eri aikakausilla ja vuosisadoilla. 1800-luvulla länsimaisten yhteiskuntien teollistumis- ja kaupungistumisvaiheessa klassisen sosiologian edustajat alkoivat tarkastella yhteiskunnallista muutosta yksinkertaisen luonteeltaan historianfilosofisen modernisoitumiskehitysmallin avulla. Ferdinand Tönniesin, Max Weberin ja Émile Durkheimin luomissa malleissa kuvataan väistyvän vanhan yhteiskunnan yhteisöelämän muotojen eriytymistä kohti modernin yhteiskunnan muotoja. (Aro 2011, 37.) Nämä mallinnukset ovat ajankohtaisia myös 2020-luvulla globalisoituneessa, digitalisoituvassa ja monikulttuuristuvassa maailmassa.

1. välietappi: Ferdinand Tönniesin 1800-luvulla luoma *Gemeinschaft, yhteisö, yhteisölliset suhteet*–*Gesellschaft, yhteiskunta, markkinasuhteet* -käsitepari näyttää elävän uutta kukoistuskauttaan globalisoituneessa ja digitalisoituvassa maailmassa (Aro 2011, 39; Zapfel & Promberger 2011; Strathoff & Lutz 2015; Kolev 2020).

2. välietappi: Max Weber kuvasi ideaalityyppikäsittepareilla (mm. *traditionaalinen–moderni; Vergemeinschaftung, yhteisöllinen, subjektiivinen–Vergesellschaftung, yhteiskunnallinen,*

rationaalinen) yhteisön ja yhteiskunnan välistä uudenlaista vuorovaikutussuhdetta. Weberiläinen ideaalityyppiperusteinen tutkimustapa on yhä ajankohtainen globalisoituneessa ja monikulttuuristuvassa maailmassa sen edellyttäessä tiettyä formaalisuutta, pelkistys- ja kärjistystaitoa sekä historiallista sensitiivisyyttä sen suhteen mihin kontekstiin ideaalityyppi on sidoksissa, mistä se voidaan nostaa esiin ja millaisissa tilanteissa toisenlaista ideaalityyppiä tarvitaan. (Aro 2011, 39–40; Palonen 2018, 118–119; Palonen 2020; Schwinn 2020.)

3. välietappi: Émile Durkheim loi yhteisöjen mukautumisintensiteettiä ja yhteenkuuluvuuden tunnetta kuvaavan mekaaninen, *mukautumaton* solidaarisuus–organinen, *mukautuva* solidaarisuus -käsiteparin, jolla on edelleen käyttöarvoa mm. analysoitaessa monikulttuuristuvan yhteiskunnan hyvinvointipalvelujärjestelmää (Aro 2011, 36–44; Große Kracht 2020).

4. välietappi: Myös suomalaisessa yhteiskuntatieteessä on vahva yhteisötutkimuksen perinne, jossa on analysoitu yhteisöä ja yhteisöllisyyttä eri toimijatahojen näkökulmista (esim. Lehtonen 1990; Kurki 2000; Nivala 2008; Kangaspunta ym. 2011). Suomessa jo klassikkoteokseksi muodostuneen Yhteisö-teoksen kirjoittaneen Heikki Lehtosen (1990, 17) mukaan 1950-luvulla sosiologisen empiirisen yhteisötutkimuksen vakiintuneen käsitteellisen jaon mukaan *yhteisö* voidaan käsittää 1) alueellisesti rajattavissa olevana yksikkönä, 2) sosiaalisen vuorovaikutuksen yksikkönä sekä 3) yhteenkuuluvuuden tunteiden ja muiden symbolista yhteisyyttä osoittavien ilmiöiden yksikkönä.

5. välietappi: Vastikään yhteisöllisyyttä väitöskirjassaan analysoineen Taina Kalliokosken (2020, 197) mukaan yhteisöissä on pyrittävä edistämään ja kannustamaan jäsenten tilaa ja kykyä yksilötoimijuuteen ja arvostelmien tekemiseen sekä kriittiseen asennoitumiseen, jotta yhteisöllisyyttä voidaan kehittää. Kestävän yhteisöllisyyden muodostuminen edellyttää, että edistetään ihmisten kykyä tunnistaa yhteistoimintatilanteet ja oma asemansa yhteistoimijana.

6. välietappi: Lapin ammattikorkeakoulussa 1.1.2021 sosiaalialan koulutuksen lehtoraatista eläköityneen Voitto Kuosmasen palkkatyöhön liittyvä elämäntyö kulminoituu lappilaisessa korkeakoulukontekstissa sosiaalipedagogisen ja yhteisöllisen ajattelun edistämiseen, mitä hän on dokumentoinut lukuisissa teksteissään – viimeisimpänä tässä Lumen 1/2021 -lehdessä.

7. välietappi: Sanna Ryyänen kuvaa Lumen 1/2021 -kolumnissaan digitalisaation mahdollistamaa monipaikkaista yhteisöllisyyttä sekä läsnäolon ja viipyilyn keskeistä roolia hyvinvointia lisäävän yhteisöllisyyden muodostumisessa.

Yhteisö ja yhteisöllisyys on ajattomuuden ja paikattomuuden lisäksi monimerkityksellinen ja monitasoinen, mistä Lumen 1/2021 -lehden artikkelit erilaisine taustayhteisöineen ja näkökulmineen ovat oivallisia esimerkkejä. Toivoimme viestintäkoordinaattori *Heli Lohen* kanssa Lumen 1/2021 -verkkolehden yhteisöä ja yhteisöllisyyttä pohtivia sekä teoreettisia että tapausartikkeleita, siitä mitä yhteisöllisyys tarkoittaa ja voi tarkoittaa elämisen ja elinkeinotoiminnan eri alueilla ja sektoreilla – niin globaalisti kuin lokaalisestikin. Artikkelien määrä ja näkökulmavalinnat ylittivät reippaasti ennakkotoiveemme. Lumen 1/2021 -lehden artikkelit kuvaavat erilaisten toimijatahojen ja toiminta-alueiden näkökulmista lappilaiskontekstissa 2020-luvun alun yhteisöllisyyttä niin paikallisessa face-to-face- kuin globaalissa etädigikontekstissakin.

Jotta yhteisössä toimimisesta muodostuu positiivinen yhteisöllisyyden kokemus myös ennakoituissa tai ennakoimattomissa tilanteissa, tarvitaan toimintakontekstin huomioivaa sosiokulttuurista innostamista ja innostumista sekä valmiutta kohdata myös mahdollinen muutosvastarinta erilaisine perusteluineen ja ilmenemismuotoineen (esim. [Alivaltiosihteeriryhmän radiosketsi](#)) sekä rakentavine ratkaisumahdollisuuksineen (Kurki 2000). Ekososiaalista viitekehystä, jossa huomioidaan samanaikaisesti sosiaalinen, fyysinen, kulttuurinen, emotionaalinen ja historiallinen ihmisen toimintaympäristö (Närhi 2001; Närhi 2015; Peuker ym. 2020), voitaisiin hyödyntää nykyisessä digitalisoituvassa ja monikulttuuristuvassa Suomessa huomattavasti enemmän, systemaattisemmin ja ennakkoluulottomammin monilla elämisen yhteisöllisillä toiminta-areenoilla.

Kiitän kolumniartikkelin kirjoittajaa FT *Sanna Ryytästä* Itä-Suomen yliopistosta sekä *jokaista artikkelin kirjoittajaa* monipuolisesta yhteisöllisyyden pohtimisesta ja analysoimisesta.

Avartavia & innostavia lukuhetkiä Jokhaiselle Lumen 1/2021 -verkkolehden lukijalle,
Leena Viinamäki

Kirjallisuus

- Aro, J. 2011. Yhteisöllisyys ja sosiaalinen side. Teoksessa Kangasunta, S. (toim.) Yksilöllinen yhteisöllisyys. Avaimia yhteisöllisyyden muutoksen ymmärtämiseen. Tampere University Press. Viitattu 9.1.2021 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-44-8383-7>, 35–60.
- Große Kracht, H-J. 2020. Organische oder solidaristische Solidarität als Alternative zu kollektiver Identität? (Ethik und Gesellschaft 1/2020: Kritik der Identitätspolitik). Viitattu 15.1.2021 <https://dx.doi.org/10.18156/eug-1-2020-art-9>
- Kalliokoski, T. 2020. Yhteisöllisyyden rajat yhteistoiminnan ja ihmisen perushyvien näkökulmasta. Teologinen tiedekunta, Helsingin yliopisto. Viitattu 15.1.2021 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-6077-5>

- Kangasunta, S. (toim.) 2011. Yksilöllinen yhteisöllisyys. Avaimia yhteisöllisyyden muutoksen ymmärtämiseen. Tampere University Press. Viitattu 9.1.2021 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-44-8383-7>
- Kielitoimiston sanakirja. Viitattu 9.11.2020 <https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/#/>
- Kolev, S. 2020. F. A. Hayek, Gemeinschaft and Gesellschaft, Globalization and Digitalization. COSMOS + TAXIS, VOLUME 7/ISSUE 5 + 6 2020. Viitattu 15.1.2021 https://cosmos-andtaxi.files.wordpress.com/2020/02/kolev_ct_vol7_iss5_6_r1.pdf
- Kurki, L. 2000. Sosiokulttuurinen innostaminen. Muutoksen pedagogiikka. Tampere: Vastapaino.
- Lehtonen, H. 1990. Yhteisö. Jyväskylä: Vastapaino.
- Muutosvastarinta. Viitattu 22.1.2021 <https://areena.yle.fi/audio/1-3701430>
- Nivala, E. 2008. Kansalaiskasvatus globaalien ajan hyvinvointiyhteiskunnassa. Kansalaiskasvatuksen sosiaalipedagoginen teoriakehys. Snellman-instituutin A-sarja 24. Diss. Jyväskylä: Snellman-instituutti. Viitattu 22.1.2021 https://www.academia.edu/38717598/Kansalaiskasvatus_gloobalin_ajan_hyvinvointiyhteiskunnassa_Kansalaiskasvatuksen_sosiaalipedagoginen_teoriatekehys
- Närhi, K. 2001. Social impact assessment. New challenges for social work? Teoksessa Matthies, A-L., Närhi, K. & Ward, D. (eds.) The eco-social approach in social work. SoPhi. Viitattu 16.1.2021 https://www.jyu.fi/hytk/fi/laitokset/yfi/tutkimus/sophi/51-75/sophi_58_54-83.
- Närhi, K. 2015. Ekososiaalinen viitekehys sosiaalityössä. Janus vol. 23 (3). Viitattu 23.1.2020 <https://journal.fi/janus/article/view/53002/16477>, 322–328.
- Palonen, K. 2018. Max Weber (1864–2014). Teoksessa Kauppi, N. & Palonen, K. (toim.) Max Weberin lukutapoja. SoPhi 138. Viitattu 24.1.2021 <https://www.jyu.fi/hytk/fi/laitokset/yfi/tutkimus/sophi/126-150/sophi138>, 111–127.
- Palonen, K. 2020. Max Weber ja Euroopan Unioni. Poliitikka, 62(2). Viitattu 22.1.2020 <https://doi.org/10.37452/politiikka.9513>, 190–201.
- Peuker, B., Rückert-John, J., Betsch, A. & Egermann, M. 2020. Innovative gemeinwohlorientierte Initiativen und ihr Beitrag zur sozial-ökologischen Transformation. Ressortforschungsplan des Bundesministerium für Umwelt, Naturschutz und nukleare Sicherheit. TEXTE 104/2020. Viitattu 21.1.2021 https://www.umweltbundesamt.de/sites/default/files/medien/479/publikationen/texte_104-2020_innovative_gemeinwohlorientierte_initiativen_und_ihr_beitrag_zur_sozialoekologischen_transformation_0.pdf
- Strathoff, P. & Lutz, C. 2015. Gemeinschaft schlägt Gesellschaft – Die vermeintliche Paradoxie des Privaten. Viitattu 9.1.2021 https://www.researchgate.net/publication/275035926_Gemeinschaft_schlagt_Gesellschaft_Die_vermeintliche_Paradoxie_des_Privaten/link/5537b3e10cf2058efdeae2df/download
- Synonymisanakirja. Viitattu 9.11.2020 <https://www.synonymit.fi/>
- Schwinn, T. 2020. Klassikerdämmerung. 100 Jahre Max Weber im Kontext der Soziologiegeschichte und des aktuellen Zustandes unserer Disziplin. Kölner Zeitschrift für Soziologie und Sozialpsychologie volume 72. Viitattu 6.1.2021 <https://doi.org/10.1007/s11577-020-00709-9>, 351–381.
- Zapfel, S. & Promberger, M. 2011. Gemeinschaft, Gesellschaft und soziale Sicherung Überlegungen zu Genese und Wandel des modernen Wohlfahrtsstaats. Institut für Arbeitsmarkt- und Berufsforschung der Bundesagentur für Arbeit. IAB-Discussion Paper 21/2011. Viitattu 15.1.2021 <http://doku.iab.de/discussionpapers/2011/dp2111.pdf>